

О. СМОТРИЧ

1933



О Л Е К С А Н Д Е Р С М О Т Р И Ч

1 9 3 3

diasporiana.org.ua

с а м в и д а в
1 9 7 5

Мене болить,
здавалося б, подібну біль
лиш можна виразить
у звуках похоронного
хоралу...

Ні, краще не скажу,
що України вже нема,
що бачив я,
як Україна
у тридцять третьому
сконала.

Лише на мить,
в останнім сонячнім промінні
хрестом повисли хмари над селом...
Запала ніч, і раптом крик -
отак кричить хіба живий у домовині,
іще один удар - і він замовк...
Хтось сплюнув байдуже,
бо може щось гірке було у нього
в слині:
"Не будь комуні чортовій у нашому
селі!"
Молилися в'останнє в церкві люди
за упокой невинної душі.

Дванадцять куркулів
нараховали у селі
й тринадцятого не було,
хоч як не думали
й не пріли...
Число це видалося
дуже підозрілим -
апостолів дванадцять
в церкві на картині,
тринадцятий - Ісус Христос -
господар межі ними.

Утрюх в'останнє налетіли на село,
з обрізів вдарили по тьмяних вікнах
комнезаму -
лиш забряжчало і посипалося шкло,
і кров'ю бризнули дві-три роздерті
в паразитів рани...
І вп'ять на конях вилетіли за село,
де цвинтар - церква та хрести дідівські
в землю повростали.
Собаки вили десь селом,
немов їм трюм "за упокой" сумний
співали.

Хтось, кажуть, чув, як Мати Божа
у храмі плакала вночі,
і люди ранком на іконі
догледіли сліди просохлої
сльози.
І більш не плакала...
Не плакала вона й тоді,
коли із гуркотом
летіли із дзвіниці дзвони,
і гірко плакали баби.

Л И С Т

Зібрались люди в крамаря Кузьми -
важкі, заховані у кожухи,
на перекинуті бочки з-під оселедців
посідали,
а як походились усі -
листа писали "всім селом"
учительці, що десь у городі була
за большевицьким комісаром...
"Щоб, якщо їхня милість, рятували..."
Псалом собаки вили над селом,
і чоботи Кузьми начищені лищали.
А потім люди ставили під тим листом
хрести,
і вірили, що збудеться усе,
як написали.

На церкві обновились бані -
хрестились люди та поклони клали
і думали, що чудом доживуть весни...
Над ранок із совхозу
пригнали гаспиди залізні трактори,
і церкву ту, стару та дерев'яну,
повалили...
А навесні - попухлі з голоду казали,
що ніби бачили вони, як уночі
в глибокій та порожній ямі,
яку лишили замість церкви трактори,
відсвічувались тьмяно бані
й блистіли золотом хрести.

ТАНОК СМЕРТИ

Із міста смерть ходила на село
й верталася назад, щоб трохи
відпочити в місті і пожертвувати...
У місті вечорами весело світилися
ліхтарі й давалися в парку
симфонічеські концерти.
Льохи в міщан тріщали від їдла -
картопля, морква, буряки,
в бочках великих - оселедці.
А для душі - книжки,
скажімо, "Голод" Гамсунів
кому не лінь міг взяти на читиво
у міській бібліотеці.
У місті - опера, балет, кіно,
естрада, цирк, концерти,
і, як приємно не натщє
заплющить очі й не померти,
а лиш прослухати ще раз
танок веселий смерті.

Вони -

в брудних бекешах і хустках,
у гнидах, вошах, будяках -
якщо не помирали на дорогах,
приносили до міста сморід хат,
порожніх клунь і голоду
смертельний жах...

Чого прийшли? Забрать у городських
свого ж черствого хліба шмат?
Красноармєйці весело їх кидали
в грузовики,
й відвозили дорогами назад -
звідкіль прийшли,
щоб додихали в себе -
по хатах.

Р І З Д В О 1 9 3 3 - го

Оті, що лазили - лежать,
а ті, що лазять ще - лежатимуть,
кого де смерть застука...

І місяць світить над селом
холодним світлом, як якась
смертельна мука.

Різдво -

ніхто колядувать із зіркою веселою
не йде, ніхто не прийде
й ні до кого не постука...

Селом лиш ходить тихо
смерть,
і зазира в усі хати,
падлюка.

1 9 3 3

Хлопча з опухлими ногами,
в дірявих чоботах із неньчиних
вже прохололих мертвих ніг,
приходило у місто із села,
з надією набити чимось живота,
бодай хоч вижебрати сухаря
у кацапчат міських,
пузатих та здорових,
чи в їхніх скурвих матерів,
подібних до собак дворобих,
і злих, як сукам подоба.
І обіцять, з наївністю дитя,
взамін за голову від оселедця,
чи недогризеного ще мишвою
сухаря - впіймати щигляка,
і погоду́ принести в клітці
сплетеній з лози...

І знову далі шкандибать
з нічим

з проклятого двора
під регіт, сміх
чужих.

Ішла - хиталася з села,
із смороду конаючих
і вже померлих -
сама одна, мов на іконі
темна...
Як озирнулася -
не видно вже було села,
лиш церква без хреста
свій купол в небо,
сіре та холодне, вперла...
Гриміло десь - надходила гроза,
як реквієм все ще живим
і всім від голоду померлим.

Вона лежала в Харкові
на тротуарі,
навпроти залізничного двірця,
з розкритим ротом і розкритими
очима - мертва,
із хлібом недоїденим -
"комерчеським",
затиснутим в кістлявих пальцях.
Брудна й обдерта,
не знати - рада, чи не рада смерті...
"О, мабуть жінка розкуркуленого
куркуля, котрій, як бачите,
хотілось жерти!"
І навіть хрестик золотий
був уночі
із неї кимось здертий.

М И

Задовго спали ми,
і натирали чоботи
старим смердючим салом,
і вірили у життя святих,
акафісти й псалмі,
які нам грамотні дяки
читали.

І вірили ще в силу молитов,
якими ми Пречисту Діву
щедро дарували,
і з вірою у Господа Христа,
померлого колись за нас,
ми в тридцять третій
пухли й помирили.

З М І С Т :

1. Мене болить...
2. Лише на мить...
3. Дванадцять куркулів / "Вірші",
збірка третя, 1975 р./
4. Утрюх в'останнє...
5. Хтось, кажуть, чув... / "Вірші",
збірка третя, 1975 р. /
6. Лист
7. На церкві оновились бані...
/ "Вірші", збірка третя, 1975 р. /
8. Танок смерти
9. Вони...
10. Різдво 1933-го
11. 1 9 3 3 / Збірка "Вірші", 1974 р./
12. Ішла - хиталася... / "Вірші",
збірка третя, 1975 р./
13. Вона лежала... / "Вірші", збірка
третя, 1975 р./
14. Ми

Alexander Smotrych

1 9 3 3

All rights reserved - 1975